

Watervogeltellingen in Fryslân

provinciale nieuwsbrief maandelijkse tellingen
ganzen + zwanen, watervogels en slaapplaatsen
seizoen 2013/2014
nr 5. Januari 2014

Beste tellers,

7 januari 2014

En toen was het alweer 2014... Ik wens iedereen een voortreffelijk jaar, met mooie vogeltellingen in onze waterrijke provincie. Hoewel de ons beloofde 'horrorwinter' kennelijk de weg is kwijtgeraakt op weg naar Nederland, staat wel de Midwintertelling voor de deur. Het doet me goed te zien hoeveel tellers speciaal hiervoor alle soorten watervogels willen tellen, waardoor het gros van de telgebieden inmiddels is verloot.

In deze nieuwsbrief een terugblik op de tellingen in december. Zelf was ik afwezig en telde ik het waddengebied van Oman (zie verslag in landelijke nieuwsbrief). Een bijzondere ervaring die ervoor zorgde dat ik voor het eerst in een jaar of dertien een telling in De Deelen e.o. over moest slaan. In de tweede helft van deze nieuwsbrief bezorgt Jan Kramer voor wat voorjaarskriebels door Kemphanen te behandelen. Lees ze!

MIDWINTERTELLING EN MARTEN

Op 18 januari as. vindt de 48^e editie van de Midwintertelling plaats. Naast alle watervogeltelgebieden worden dan tal van ganzen- en zwanengebieden ook op alle soorten geteld. De meeste ganzentellers die ik hiervoor heb gevraagd, hebben toegezegd en dat is mooi! Wie zijn ganzengebieden ook voor eenmaal op alle soorten wil tellen, kan contact met mij opnemen via rom-ke.kleefstra@sovon.nl of tel. 058-2164166.

Het is overigens dit jaar voor het eerst sinds jaren dat de Midwintertelling niet meer wordt gecoördineerd door Marten Wesselius. Jaren achtereen droeg Marten zorg voor de inzet van tellers in Fryslân tijdens de Midwintertelling. Bellen, mailen, enveloppen vullen, tellers toevoegen en verwijderen in de digitale invoer van Sovon... Een hele klus. Hierbij wil ik Marten nog van harte bedanken voor zijn inzet en ik wens hem een pracht van een Midwintertelling! *Tige tank, Marten.*

SLAAPPLAATSTELLINGEN

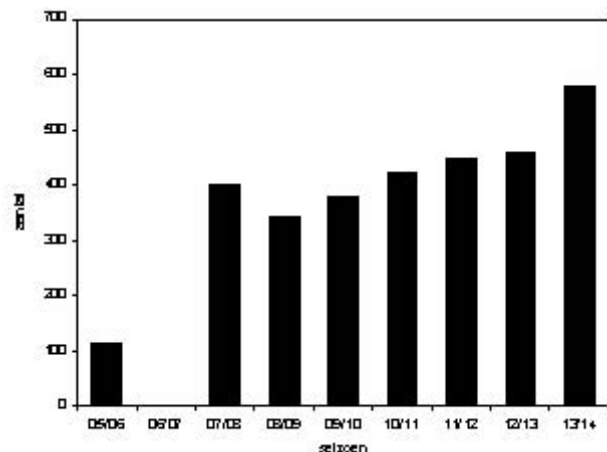
AALSCHOLVER EN GROTE ZILVERREIGER

Hoewel het overzicht van getelde Aalscholwers en Grote Zilverreigers op slaapplaatsen in tabel 1 nog niet volledig is, is één ding duidelijk: niet eerder telden we zoveel Grote Zilverreigers in Fryslân! In figuur 1 heb ik de seizoensmaxima van de jaren we slaapplaatsen telden uiteen gezet en dan springt het huidige seizoen eruit. Als we er vanuit gaan dat er van de ontbrekende slaapplaatsen ook nog een stuk of dertig te verwachten zijn, dan overschrijden we de magische grens van 600 Grutte Wite Reagers! De meeste Grote Zilverreigers werden in het Lauwersmeergebied (112) en de Rottige Meente (97) geteld. De laagveenmoerassen Brandemeer, Easterskar, De Deelen en Alde Feanen hadden zoals gebruikelijk ook mooie aantallen in huis, wat ook geldt voor de Wide Mar bij Stiens en de eendenkooi bij Bakhuizen. Of het aantal in januari opnieuw zo hoog zal...?

Ook het overzicht van de aalscholwerslaapplaatsen is niet helemaal volledig, maar opmerkelijk is hoezeer de

Het noodlot van een klein slaapplaatsje; de omgewaaide slaapboom van Aalscholwers aan de Jelsumerfeart bij Leeuwarden. Foto: Jan Kramer.

Figuur 1. Seizoensmaxima van Grote Zilverreigers op slaapplaatsen in Fryslân (in 2006/07 werden geen provincialeslaapplaatsstellingen georganiseerd).

aantallen in de afgelopen drie maanden in lijn met elkaar liggen, terwijl de verspreiding van maand op maand toch aan veranderingen onderhevig is. Als teller moet je overigens sterk in je schoenen staan, zo bleek voor Jan Kramer. Het stormachtige weer zorgde er reeds voor dat de slaapboom van Aalscholwers

aan het Zijlsterak bij Ritsumazijl om ging. Einde slaapplaats. Gelukkig had Jan nog een ander slaapplaatsje aan de Jelsumerfeart bij Leeuwarden, waar soms een handjevol Aalscholwers overnachtten. Echter, na moed bijeengeraapt te hebben om na de teloorgang van de slaapboom aan het Zijlsterak de situatie bij de Jelsumerfeart in ogenschouw te nemen, bleek ook daar de slaapboom omgewaaid te zijn! Beide slaapplaatsjes weg. Naar eigen zeggen schoten Jan woorden tekort zijn gevoelens te beschrijven, vooral omdat nu ook zijn tweede slaapplaats (waar hij zo tot rust kon komen, omdat er bijna nooit wat te noteren was) verleden tijd bleek te zijn... Soms zit het mee, soms zit het tegen... In tabel 2 staan de komende slaapplaatstellingen, waarvan de eerstvolgende op **11 januari** aanstaande is!

Tabel 1. Aalscholwers en Grote Zilverreigers op slaapplaatsen op het Friese vasteland in het seizoen 2013/2014 (- = nog geen gegevens van ontvangen of niet geteld).

Gebied	Aalscholwer			Grote Zilver		
	okt.	nov.	dec.	okt.	nov.	dec.
Lauwersmeer	80	0	0	85	55	112
Hegwiersterfjild	54	0	-	0	0	-
Wide Mar	0	0	0	0	16	33
Wiersylsterak	0	0	-	13	11	-
De Zuiderpolder, Franeker	81	118	78	0	0	0
Mar fan Miedema	2	0	-	0	0	-
Zijlsterak, Ritsumazijl	10	0	0	0	0	0
Zandwinning, Hurdegaryp	0	0	0	0	0	0
Twijzelermeden	-	-	-	-	-	2
Jelsumervaart, Leeuwarden	0	0	0	0	0	0
Ottema-Wiersmareservaat	26	91	153	17	21	15
Bergumermeer	5	15	13	1	4	0
De Leijen	105	81	0	26	16	7
Cornerwerderzand	1100	-	-	0	-	-
Makkumer Noardwaard	0	-	-	0	-	-
Makkumer Súdwaard/Koaiwaard	5	53	-	18	34	-
Warkumerbûtenwaard-Zuid	42	-	-	2	-	-
Warkumerwaard Gaastwad	0	-	-	0	-	-
Bocht fan Molkwar	65	80	-	0	5	-
Mokkebank	0	0	-	0	0	-
Steile Bank	1620	0	50	0	0	0
Het Vliet, Blauwhuister Poelen	39	34	231	2	2	13
Oudegaasterbrekken	71	135	39	0	0	0
Hisse- en Piekemar	16	0	0	0	0	0
Schuttelpoel	0	2	-	0	2	-
Idzegaasterpoel	0	15	-	0	0	-
Leiepoel, Witte en Zwarte Brekken	0	0	0	0	0	0
De Staten/Oudhof, WZ Brekken	0	0	0	24	59	12
Rasterhofpark, Sneek	6	8	4	0	0	0
Gravepoeltje, Langweerderwielen	29	53	33	0	0	0
Jentjemeer, Sneekermeer	51	107	105	2	0	0
Spekland, Sneekermeer	64	145	182	15	5	1
Sneekermeer-Zuid	0	0	0	1	0	21
Terkaplester Poelen	0	0	0	2	8	4
Joure, Douwe Egberts	0	0	0	0	0	0
Alde Feanen	155	203	86	51	21	44
It Eilân	0	0	0	0	0	9
Botmar, Akkrum	38	39	15	19	12	0
Slûshoeke (Lytse Deelen)	0	0	0	0	8	15
De Deelen	163	99	52	48	65	50
It Easterskar	80	109	101	9	7	29
Tjeukemeer	24	40	28	0	0	0
It Swin	0	0	-	0	3	-
Eendenkooi Bakhuizen	0	0	0	28	30	28
Wyldemerk	0	0	0	0	0	0
Groote Brekken	0	0	0	10	12	18
Woudagemaal, Lemmer	71	2650	2620	1	0	0
Brandemeer	0	0	0	64	60	65
Rottige Meente	153	200	250	26	24	97
Lendevallei	32	-	33	3	-	0
Prikkedam Makkinga	0	28	29	0	0	3
	4187	4305	4102	467	480	578

Tabel 2. Teldata voor gecombineerde slaapplaatstellingen van Grote Zilverreiger en Aalscholwer in het seizoen 2013/2014. Naast de datum wordt het de aanbevolen aanvangstijd per telling weergegeven en wie de organiseert. Sovon-tellingen zijn landelijke tellingen, FFF-tellingen aanvullende tellingen in Fryslân.

Datum	Tijd	Organisatie
11 januari	16:00	FFF
22 februari	16:40	Sovon
22 maart	18:00	FFF
19 april	20:00	FFF

ZWANEN EN GANZEN IN DECEMBER

Hoewel van december nog niet alles binnen is en de veenpolders van De Deelen bij hoge mate van uitzondering buiten de tellingen vielen, is het beeld van de aantallen zwanen en ganzen in december in tabel 3 duidelijk. Met name het aantal ganzen dat in december in onze provincie verbleef lag beneden peil. Dat geldt in het bijzonder voor de Kleine Rietgans en Kolgans. Tijdens de extra internationale telling van op 3 november jl. werden in Fryslân ruim 16.000 Kleine Rietgans geteld, terwijl op hetzelfde moment in Denemarken nog ruim 41.000 zaten. Tijdens het Sovon-telweekend zaten er in Fryslân dik 10.000 en inmiddels betreft het nog een kleine 7500, terwijl het tienjarige gemiddelde in december ruim 20.000 bedraagt. De hoogtijdagen van deze soort in Fryslân lijken geschiedenis...

Tabel 3. Zwanen en ganzen op het vasteland van Fryslân tijdens de tellingen in december 2013 (stand 6 januari 2014).

	gem. dec.	dec. 2013
Knobbelzwaan	3.400	1.970
Kleine Zwaan	1.050	42
Wilde Zwaan	185	33
Toendrarietgans	8.900	3.289
Kleine Rietgans	20.500	7.357
Kolgans	227.000	141.151
Grauwe Gans	13.500	18.999
Grote Canadees	205	345
Brandgans	259.000	237.604
Rotgans	930	248
Nijlgans	720	308

Het aantal Kolganzen is opmerkelijk laag. Deels heeft dat te maken met het ontbreken van enkele gebieden, maar de indruk bij veel ganzenliefhebbers in 't Friese was vanaf begin december al dat de aantallen gekelderd leken te zijn. Ook op de slaapplaatsen van het centrale merengebied (Sneekermeer e.o.), waar het eind november en begin december dikke mik is met de kollen, lagen de aantallen beduidend lager dan de voorafgaande 15 jaar aan slaapplaatstellingen. Mooie concentraties waren te vinden ten zuidoosten van de Flussen nabij Elahuizen (24.500), omgeving Warkum (14.200), Brandemeer/Rottige Meente (12.700), Lytse Súdwesthoeke rond Warns (11.500) en de omgeving Wolvega (Linde- en Tjongervallei; 10.500). Grauwe gans en Grote Canadese Gans waren juist tal-

rijker dan gemiddeld over de voorgaande tien jaar. Concentraties van ongeveer 2000 Grauwe Ganzen werden vastgesteld op de klei rond Oude Bildtdijk, in de Trynwâlden, rond Elahuizen en in het centrale merengebied van Terkaplester Poelen, Sneekermeer en Witte en Zwarte Brekken.

Nijsgjirrige soorten

Als we het aantal Grote Zilverreigers in tabel 4 (247) vergelijken met het aantal dat we op de slaapplaatsen telden (578), dan is de verhouding behoorlijk scheef. Dat heeft ook te maken met het (nog) ontbreken van de

aantallen uit het Lauwersmeergebied en De Deelen, waar flinke slaapplaatsen zitten en overdag veel Grote Zilverreigers te vinden zijn. Verder in de lijst enkele vaste klanten onder de 'nijsgjirrichheden', zoals Zwarte Zwaan (in Munnekeburen zwommen in gevangenschap op Nieuwjaarsdag nog donsjongen rond), Sneeuwganzen, Roodhalsgans, Casarca, Bokje en slechts één melding van een Klapekster.

Tel ze!
Romke Kleefstra

Tabel 4. Nijsgjirrige soorten op het vasteland van Fryslân tijdens de tellingen in december 2013 (stand 6 dec. 2013).

Soort	N	Gebied(en)	Waarnemer(s)
Grote Zilverreiger	1	Blija west buitendijks	Jaap Feddema, Henk Hiemstra
Grote Zilverreiger	2	Koehool-Voorgronden-Harlingen haven	Epi Mulder
Grote Zilverreiger	1	Harlingen - Kimsward - Achlum	Dirk Kuiken
Grote Zilverreiger	4	Wierzijsterrak	Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	2	Blikfeart	Epi Mulder
Grote Zilverreiger	2	Oude Bildtdijk-Dongjumer polder	Wil Grond, Heine Lindeboom
Grote Zilverreiger	1	Arumerpolder	Bram de Smidt
Grote Zilverreiger	9	Holwerder- & Blijaerpolder, Ferwerd-Birdaard	Henk Hiemstra
Grote Zilverreiger	1	Wide Mar	Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	4	Hantumerhoek-Dokkum-Metslawier	J.O. Hobma, Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	2	Bartlehiem - Birdaard - Giekerk	Eerde Koopmans
Grote Zilverreiger	5	Groote Wielen eo	Wielenwerkgroep
Grote Zilverreiger	5	De Lits, Ottema Wiersma reservaat e.o.	Sytze en Sjoerdje de Groot
Grote Zilverreiger	1	Oer de Wiel	Hidde Luinstra, Ale Glas
Grote Zilverreiger	2	Bouwe Pet e.o.	Jappie Seinstra, Freek Nijland
Grote Zilverreiger	1	Broeksterwoude - Veenwouden	Sytze en Sjoerdje de Groot
Grote Zilverreiger	1	Oud Dokkumerdiep - Nieuwe Zwemmer	Klaas van der Bij
Grote Zilverreiger	8	Kollum-Munnekezijl-Buren e.o.	Klaas Tiemersma
Grote Zilverreiger	3	De Lauwers - Gerkesklooster	Klaas van der Bij
Grote Zilverreiger	1	zuid spoorlijn - Suawoude	Teartse van der Zee, Dick Laning
Grote Zilverreiger	1	Warga - Grouw	Joop de Graaf
Grote Zilverreiger	7	Sorremorre-Botmeer-Poppenhuizen	Jan Kleefstra
Grote Zilverreiger	3	Polders west van Nijbeets	Henk Dommerholt
Grote Zilverreiger	3	Kraanlannen	It Fryske Gea Earnewâld
Grote Zilverreiger	3	Petgaten de Veenhoop	It Fryske Gea Earnewâld
Grote Zilverreiger	1	Uilesprong - Tijnje - Terwispeel	Henk Dommerholt
Grote Zilverreiger	1	snelweg A7 - Nieuwe Vaart - Gorredijk	Tjeerd Geertsma
Grote Zilverreiger	3	Bergumermeer e.o.	Arend Timmerman Azn
Grote Zilverreiger	2	De Leijen e.o.	Jakob Hanenburg, Arno Paulus
Grote Zilverreiger	2	Polder Kooihuizen	Kornelis Nijboer
Grote Zilverreiger	5	Polder Geele Strand-Parrega-Warkum	Jan Kramer
Grote Zilverreiger	1	Dedgum - Blauwhuis	Kornelis Nijboer
Grote Zilverreiger	2	Abbega - Folsgare - Oosthem	Kees Hofstra
Grote Zilverreiger	4	Hindeloopen - Koudum	Tryntsje en Ype Albada
Grote Zilverreiger	6	Morra-Vogelhoek-Laaxum-Bakhuizen	Yde Kuipers
Grote Zilverreiger	1	Fluessen zuidoost	Abel Jagersma
Grote Zilverreiger	3	Elahuizen - Woudsend	Anne Gersjes
Grote Zilverreiger	7	Sondelerleien - Sondel	Marten Wesselius
Grote Zilverreiger	4	Slotermeer - Spannenburg	Anne Gersjes
Grote Zilverreiger	2	Irnsom-Sneekermeer-Offingawier	Piet Boltjes***
Grote Zilverreiger	4	Terkaplester Poelen	Sjoerd Bakker, Goasse Hylkema
Grote Zilverreiger	7	Sneekermeer-Goingarjipster Poelen	Sjoerd Bakker, Goasse Hylkema
Grote Zilverreiger	9	Witte & Zwarte Brekken-De Staten	Sjoerd Bakker, Goasse Hylkema
Grote Zilverreiger	4	Koeverdmeer-Polder De Eijsinga	Anton Silvius, J. Bos
Grote Zilverreiger	5	Snikzwaag-Vegelinsoord	Piet Boltjes***
Grote Zilverreiger	3	Skarlannen, Easterskar	Lydia Barkema
Grote Zilverreiger	2	Vierhuis - Rotsargaast	Thijs de Boer
Grote Zilverreiger	2	Polder Houttoom (incl. eendekooi)	Wim ten Klooster
Grote Zilverreiger	2	Zuidelijke oeverlanden Tjeukemeer	Anneke Zeinstra
Grote Zilverreiger	3	Sloten - Tjerkgaast - Haringsloot	Marten Wesselius
Grote Zilverreiger	3	Schoteruiterdijken	Thijs de Boer
Grote Zilverreiger	28	Brandemeer e.o.	FFF-Vogelwerkgroep Brandemeer****
Grote Zilverreiger	41	Rottige Meente e.o.	Henk Ruiter
Grote Zilverreiger	5	Tjonger-Nijeholtwolde-Oldetrijne-Wolvega	Lies Lockhorst, Mark Manchester

vervolg tabel 4	N	Gebied(en)	Waarnemer(s)
Grote Zilverreiger	4	De Weeren, De Kom, Lindevallei-West	Lies Lockhorst, Mark Manchester
Grote Zilverreiger	7	Tjongervallei - Katlijk	Ingeborg Meutgeert
Grote Zilverreiger	1	Mildam-Olderbekoop-Noordwolde-Steggerda	Tom Jager
Zwarte Zwaan	3	Laaxum-Bakhuizen	Yde Kuipers
Zwarte Zwaan	1	Rottige Meente e.o.	Henk Ruiter
Sneeuwvangs	1	Petgatten De Feanhoop	It Fryske Gea Earnewâld
Sneeuwvangs	71	Koehool-Voorgronden	Epi Mulder
Roodhalsgans	1	polders rond poelen Heeg	Anne Bosma
Casarca	1	Wijde Ee-Bergum	Albert Jongbloed
Bokje	1	Morra	Yde Kuipers
Klapekster	1	Rottige Meente e.o.	Henk Ruiter

* *Freek Nijland, Marnix Oudega, Sjoertje Kars, Teike van Minnen*, ** *Sip Veenstra, Anton Huitema, Henk van der Berg, Tjibbe de Jong*, *** *Piet Boltjes, G. Mulder, G. Tichelaar, R. Faber*, **** *Heine van Dijk, Jan Stegeman, Siep van der Veen, Dick Peters, Frens van Dijk*

Extra Soorten

Beste tellers,

4 januari 2014

Met de roepende Koolmezen op de achtergrond en de beelden van de honderden Jan-van-genten bij onze overtochten op het Kanaal nog op mijn netvlies, realiseer ik me bij het schrijven van dit bericht dat we al weer op de helft van het telseizoen zitten. Als de temperaturen bij de Midwintertelling nog net zo voorjaarsachtig zijn als op dit moment, kan de telling dit jaar misschien maar beter omgedoopt worden in Lentetelling 2014. Wie weet... Het afgelopen jaar is wat het totaal Extra Soorten in de maand december betreft met een relatief laag totaal aantal afgesloten. Ik ben benieuwd hoe dat bij de komende telling zal zijn.

Het meest opmerkelijke in 'mijn' telgebieden vonden mijn medeteller Eelco Brandenburg en ik in december niet de grote aantallen Brandganzen of een bijzondere 'Extra Soort', maar wel de grote aantallen Wilsters (Goudplevieren) en een aantal Hoantsen (Kemphanen) in de Workumerbinnenwaard. Op de vrijdag telden we minstens 6.000 foeragerende Goudplevieren en 2 Kemphanen. Op zaterdag was nog ongeveer de helft van het aantal Goudplevieren van de dag ervoor aanwezig en zowaar 29 Kemphanen. In hetzelfde telweekend zagen de tellers van de Wielenwerkgroep in de Groote Wielen 1 Kemphaan en kregen Sjoerd Bakker en Goasse Hylkema in de zomerpolders tussen de Meinesleat en het Akkrumerrak bij Akkrum 18 Kemphanen op papier. Bij de tellingen in december 2012 werden geen Kemphanen genoteerd, in december 2011 zagen tellers 14 exemplaren en in december 2010 was de totale oogst aan waargenomen Kemphanen in het telweekend ook nul. Twee van de 'Workumer' Kemphanen waren gekleurringd. De omzwervingen van deze dieren vind je, met dank aan Jos Hooijmeijer voor de informatie over het ringen en over de terugmeldingen, als toegift bij deze Nieuwsbrief.

Hierna een korte terugblik op de 'roofvogels' en op 'het kleine grut' van de Extra Soorten, die tijdens de

Adulte, gekleurringde Kemphaan op de Workumerbinnenwaard, 23 april 2011 (foto Rennie Kramer-van den Akker).

telling in december 2013 in de boeken kwamen. Zoals gebruikelijk vind je in dit bericht weer een overzicht van de getelde Extra Soorten in de afgelopen maand, met de namen van de tellers en de telgebieden (stand 4 januari 2014). Ter vergelijking is ook een overzicht opgenomen van de aantallen Extra Soorten bij de tellingen in de maand december vanaf 2003.

ROOFVOGELS OP HET VASTELAND VAN FRYSLÂN

In het afgelopen telweekend zijn 26 Blauwe Kiekendieven genoteerd. Het 10-jarig decemborgemiddelde voor deze soort bedraagt 30 exemplaren. Aangezien nagenoeg alle Bruine Kiekendieven in de winterperiode onze streken verlaten, is het niet verwonderlijk dat er in december hiervan geen waarnemingen zijn gemeld. Net als in november 2013 zijn ook in het telweekend in december in totaal 10 Ruigpootbuizerds gezien. Op een exemplaar bij de Groote Wielen en één nabij het Bokkumermeer bij Akkrum na, kwamen de Rûchpoaten in de noordelijke helft van Fryslân op papier. Het tienjarig decemborgemiddelde staat op 6 Ruigpootbuizerds. Het aantal getelde Slechtvalken was in december 2013 met 26 exemplaren ongeveer een kwart hoger dan het tienjarig decemborgemiddelde (21). Al vanaf september 2013 liggen de aantallen Slechtvalken in de telweekenden boven de tienjarige gemiddelden van diezelfde maanden. In december 2013 zijn geen Smellekens gezien. Het is de eerste keer sinds december 2003 dat er in het telweekend in december geen Smellekens zijn waargenomen. Jan van der Velde had op de Afsluitdijk bij Breezand de adrenalineverhogende ontmoeting met 5 Velduilen. Altijd weer bijzonder om die vogels in beeld te hebben!

HET 'KLEINE GRUT' BIJ DE EXTRA SOORTEN OP HET VASTELAND VAN FRYSLÂN

Vergeleken met het tienjarig decembergemiddelde van 352 exemplaren, liet de Frater het met 92 waargenomen dieren in het afgelopen telweekend aardig afweten. Zijn veel van de 715 Fraters van november 2013 weg- of doorgetrokken of zijn ze misschien net gemist bij de telling? Voor wat het waard is: de statistiek van Waarneming.nl laat voor het telweekend in december 2013 (ook) aanzienlijk lagere aantallen Fraters zien dan voor het telweekend in november 2013. De IJsgors zat in december 2013 met 12 exemplaren flink boven het tienjarig decembergemiddelde (2 stuks). Vanaf 2003 zijn maar in drie telweekenden meer dan 12 IJsgorzen gezien. In november 2003 (22), in april 2011 (26) en in januari 2012 (31). Een week na het telweekend in februari 2011 werden zelfs 40 IJsgorzen bij Laaksum gezien. In december 2013 zijn 173 Sneeuwgorzen geteld en 107 Strandleeuweriken. Het tienjarig decembergemiddelde is voor de Sneeuwgorzen 128 en voor de Strandleeuwerik 243. Beide soorten kennen getalsmatig een sterk variërende aanwezigheid in onze streken. De getelde aantallen Sneeuwgorzen in de maand december variëren in de afgelopen 10 jaren van 23 stuks in december 2009 tot 428 stuks in december 2003. De aantallen van de Strandleeuweriken variëren van 3 stuks in december 2011 tot 908 in december 2009.

KEMPHANEN IN DE WORKUMERBINNENWAARD

'Onze' Kemphaan van 13 december 2013 op de Workumerbinnenwaard was ruim twee jaar eerder, op 22 oktober 2011, in hetzelfde gebied als 1^e kj vogel gevangen en geringd (figuur 2). Krap twee maanden na de vangst is het dier langs de Friese waddenkust gezien. Nog eens twee maanden later is de *Hoants* in het Landje van Geijssel bij Ouderkerk aan de Amstel gesignaleerd. Drie weken later zat hij al weer noordelijker, nu bij het Hisse- en Pikemeer. De daaropvolgende twee broedseizoenen is de vogel niet teruggemeld. Op 7 september 2013 is hij voor het eerst weer gezien, net als op 13 december in de Workumerbinnenwaard. De Kemphaan van 14 december 2013 was ongeveer acht maanden eerder, op 6 april 2013, als 2^e kj vogel in de Haanmeerpolder bij Koudum gevangen en geringd (figuur 3). Na nog enkele dagen in het ringgebied gezien te zijn, kwam de eerstvolgende terugmelding van

Figuur 2. Kemphaan B7RWRW, geringd op 22 oktober 2011.

Figuur 3. Kemphaan W7YRY, geringd op 6 april 2013.

de *Hoants* op 25 juli 2013 uit Hauke-Haien-Koog in het Duitse Waddengebied. Verleidelijk om te veronderstellen dat de vogel onderweg was naar een noordelijk broedgebied. In ieder geval zit hij nu weer wat zuidelijker. Wie weet blijft de *Hoants* met zacht weer én met voldoende voedsel deze winter in Nederland.

Een plezierige en succesrijke eerste telling
in het nieuwe jaar toegewenst,
Jan Kramer

Table 5. Totaalaantallen Extra Soorten tijdens tellingen in december 2003-2013, in vergelijking met het tienjarige gemiddelde.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	gem.
Blauwe Kiekendief	23	25	44	25	22	49	23	25	30	40	26	31
Bruine Kiekendief	4	2	2	0	0	0	1	0	1	1	0	1
Frater	383	123	30	354	891	382	420	357	455	339	92	373
Grote Gele Kwik	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
IJsgors	4	0	0	3	2	3	1	2	1	2	12	2
IJsvogel	1	2	3	1	4	17	6	0	0	0	0	3
Ruigpootbuiserd	1	9	3	4	5	3	1	7	18	11	10	6
Slechtvalk	16	18	25	29	25	28	21	12	20	20	26	21
Smelleken	4	6	3	4	6	4	2	4	2	7	0	4
Sneeuwgorzen	428	341	118	76	93	115	23	41	25	43	173	130
Strandleeuwerik	346	318	167	106	226	80	908	257	3	47	107	246
Velduil	2	3	0	0	2	1	3	3	1	0	5	2
Visarend	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zeearend	0	2	1	0	1	0	0	0	2	1	0	1
totaal	1212	851	397	602	1277	682	1410	709	558	511	451	821

Tabel 6. Extra Soorten tijdens de tellingen in december 2013 op het Friese vasteland, met vermelding van telgebied(en) en waarnemer(s).

Extra Soorten	N	Telgebieden	Tellers
Blauwe Kiekendief	3	Blikfeart	Epi Mulder
Blauwe Kiekendief	2	Holwerder & Blijaerpolder	Henk Hiemstra
Blauwe Kiekendief	1	Oosternijkerk - Lioessens	Sieds Boersma, Jan Hobma
Blauwe Kiekendief	2	Groote Wielen eo	Freek Nijland c.s. *
Blauwe Kiekendief	2	Bokkumermeer - Birstum	Jan Kleefstra
Blauwe Kiekendief	1	Bergumermeer	A. Timmerman Azn
Blauwe Kiekendief	1	Dedgum - Blauwhuis	Kor Nijboer
Blauwe Kiekendief	1	Polder De Eijsinga - Spannenburg	Anton Silvius, J. Bos
Blauwe Kiekendief	1	Brandemeer/De Hellingen	Jan Stegeman
Blauwe Kiekendief	1	Petgaten SBB Oldelamer	Siep van der Veen, Dick Peters
Blauwe Kiekendief	3	Slijkenburg - Spanga - Linde	Henk Ruiters
Blauwe Kiekendief	1	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Blauwe Kiekendief	1	Blija west binnendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Blauwe Kiekendief	1	Noorderleegpolder binnendijks	S. Schotanus, Meino Zondervan
Blauwe Kiekendief	1	Polder Noorderleegs buitenveld	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Blauwe Kiekendief	1	Oude Bildtpollen west buitendijks	Teake Roosjen, Ricus Engelmoer
Blauwe Kiekendief	1	Oude Bildtpollen oost binnendijks	Hans Horstmann
Blauwe Kiekendief	1	Oude Bildtpollen oost buitendijks west	Hans Horstmann
Blauwe Kiekendief	1	Oude Bildtpollen oost buitendijks oost	S. Schotanus, Meino Zondervan
Frater	17	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Frater	19	Oude Bildtpollen west buitendijks	Teake Roosjen, Ricus Engelmoer
Frater	22	Oude Bildtpollen oost binnendijks	Hans Horstmann
Frater	24	Oude Bildtpollen oost buitendijks west	Hans Horstmann
Frater	10	Westhoek - Zwarte Haan buitendijks	Jan Tuinhof
IJsgors	4	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
IJsgors	8	Polder Noorderleegs buitenveld	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Ruigpootbuizerd	1	Groote Noorderpolder	Wil Grond & Hein Lindeboom
Ruigpootbuizerd	1	Oude Bildtdijk - Vrouwenparochie	Wil Grond & Hein Lindeboom
Ruigpootbuizerd	1	Ferwerd - Birdaard	Henk Hiemstra
Ruigpootbuizerd	1	Bartlehiem - Birdaard - Giekerk	Eerde Koopmans
Ruigpootbuizerd	1	Groote Wielen eo	Freek Nijland c.s. *
Ruigpootbuizerd	1	Bokkumermeer - Birstum	Jan Kleefstra
Ruigpootbuizerd	1	Polder Vijfhuizen	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Ruigpootbuizerd	1	Polder Noorderleegs buitenveld	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Ruigpootbuizerd	1	Oude Bildtpollen west binnendijks	Teake Roosjen, Ricus Engelmoer
Ruigpootbuizerd	1	Oude Bildtpollen oost buitendijks west	Hans Horstmann
Slechtvalk	1	Van Harinxmakanaal - Herbaijum	Dirk Kuiken
Slechtvalk	1	Harlingen - Kimsward - Achlum	Dirk Kuiken
Slechtvalk	1	Blikfeart	Epi Mulder
Slechtvalk	2	Holwerder & Blijaerpolder	Henk Hiemstra
Slechtvalk	2	Ferwerd - Birdaard	Henk Hiemstra
Slechtvalk	1	Wide Mar	Sieds Boersma
Slechtvalk	3	Groote Wielen eo	Freek Nijland c.s. *
Slechtvalk	1	Ottema Wiersma reservaat eo	Sietze de Groot
Slechtvalk	1	Oer de Wiel	Freek Nijland **
Slechtvalk	1	Sorremorsterpolder - Botmeer	Jan Kleefstra
Slechtvalk	1	Bergum - Eestrum	A. Timmerman Azn
Slechtvalk	1	Goingarijsterpoelen	Sjoerd Bakker, Goasse Hylkema
Slechtvalk	2	Geeuwpolder - Graverij	Sjoerd Bakker, Goasse Hylkema
Slechtvalk	1	Schoterzyl - Scherpezeel	Henk Ruiters
Slechtvalk	1	Polder Kimsward west	Dirk Kuiken
Slechtvalk	2	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Slechtvalk	1	Noorderleeg west buitendijks noord	Sieds Boersma, Jan de Boer
Slechtvalk	1	Polder Noorderleegs buitenveld	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Slechtvalk	2	Oude Bildtpollen oost buitendijks west	Hans Horstmann
Sneeuwgors	100	Groote Noorderpolder	Wil Grond & Hein Lindeboom
Sneeuwgors	48	Zuidermiedpolder - Berlikum	Wil Grond & Hein Lindeboom
Sneeuwgors	25	Westhoek - Zwarte Haan buitendijks	Jan Tuinhof
Strandleeuwerik	43	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Strandleeuwerik	17	Polder Noorderleegs buitenveld	Tjalling Walda, Lucas Hemrica
Strandleeuwerik	15	Oude Bildtpollen west buitendijks	Teake Roosjen, Ricus Engelmoer
Strandleeuwerik	24	Oude Bildtpollen oost binnendijks	Hans Horstmann
Strandleeuwerik	8	Oude Bildtpollen west binnendijks	Teake Roosjen, Ricus Engelmoer
Velduil	5	Breezand (Waddenzeezijde)	Jan van der Velde

* Freek Nijland, Teike van Minnen, Marni Oudega, Sjoertje Kars; ** Freek Nijland, Hidde Luinstra, Ale Glas